

ד"ר אושרית בירודקר

פקיסטן מוכרת ניטרליות – דווקא כשהכל בוער

פילדמרשל אסים מוניר. מאמצים לתיווך | צילום: אי.פי

פקיסטן מתאמצת להצטייר כגורם מאזן בעולם המוסלמי, אך תחת מוניר נראה כי המדינה הידקה יחסיה עם וושינגטון ועם הציר הסוני בראשות סעודיה

שעה שהמסר המרכזי שלו היה "סאב סה פהלה טו פקיסטן הי" – פקיסטן במקום הראשון. הנאום נתפס כאסימות מוחלטת לטענות הקהילה. בשיאו התנגח מוניר במנהיג השיעי המקומי ובהתפרצות חסרת תקדים הטיח בו: "אם הם כל כך אוהבים את איראן, הם מוזמנים לעזוב את פקיסטן", אמירה שנתפסה כהטלת ספק בנאמנותם של השיעים למדינה.

נישולן ההסכם הסעודי

עם המתקפה האיראנית על סעודיה היו העיניים נשואות לאיסלמבאד, בציפייה שפקיסטן תממש את חלקה בהסכם הביטחוני שנחתם חודשים ספורים קודם לכן ושתפס בשעתו גם ככינון חזית אנטי-איראנית. ברגע האמת, כשהאינטרסים הסעודיים ניצבו תחת איום ממשי, נרתעה פקיסטן ממעורבות צבאית ישירה. את נסיגתה תירצה הממשלה במלחמה המתמשכת מול הטאליבן באפגניסטן. עליית קרנה של פקיסטן כמתווכת אינה נשענת רק על יתרונה הגיאוגרפי, אלא גם על דינמיקה דיפלומטית מתפתחת מול ממשל טראמפ. מאז כניסת הנשיא לתפקידו פועלים איסלמבאד והבית הלבן לשיקום יחסי העבודה, כשמוניר נתפס כפוטנציאל רטנר יציב לקידום אינטרסים ביטחוניים אזוריים. לצד זאת, קשריו של השליח המיוחד סטיב וייטקוף – כולל זיקות עסקיות של משפחתו לשוק הפקיסטני – נתפסים כרובד נוסף של אמון הדדי. השאלה הנוגעת היא האם המארג שטוותה איסלמבאד מול וושינגטון וטהרן יצליח לעמוד במבחן המציאות ולהוליד את הפסקת האש.

בצל ההסלמה במזרח התיכון והמלחמה באיראן, פקיסטן פועלת למנף את נכסיה האסטרטגיים – ממיקומה הגיאוגרפי הייחודי ועד למערכת הקשרים המורכבת שהיא מתחזקת בו־זמנית עם טהרן ועם וושינגטון.

איסלמבאד מבקשת כעת למצב עצמה כמתווכת מרכזית במאמצים לסיום העימות בין הקואליציה המערבית-ישראלית לאיראן. לאחר שכשלה בעמיתיה בהסכם ההגנה עם סעודיה, ועל רקע רגישויות עדתיות מבית ומתיחות צבאית מול אפגניסטן, היא מאמצת גישה ניטרלית מוצהרת ומבצרת את מעמדה כצומת דיפלומטי מכריע.

על פי דיווחים, רמטכ"ל פקיסטן, הפילדמרשל אסים מוניר, שוחח ביום ראשון עם הנשיא טראמפ, בעוד ראש הממשלה שהבאז שריף קיים למחרת שיחה מקבילה עם נשיא איראן מסעוד פזשכיאן. מאמציה מצטרפים ליוזמות תיווך אזוריות: עומאן, שקוראת לפתרון דיפלומטי; טורקיה, שכנתה של איראן ובית בריתה בנאט"ו; ומצרים – ציר שמתחזק בש"ב בעזרת האחרונים ערוצי תקשורת רציפים מול בכירי הממשל בטהרן ונציגים אמריקנים.

מיקומה הגיאוגרפי שוב משחק לטובתה. בעוד המזרח התיכון חדל מלהיות מרחב בטוח עבור בכירי המשטר בטהרן, בצל מדיניות החיסולים של ישראל – פקיסטן מציעה מקלט דיפלומטי מוגן. לאורך ההיסטוריה ידעה פקיסטן למצב עצמה כנכס שאין לו תחליף עבור וושינגטון: היא מינפה את מיקומה כחזית קדמית נגד ברית המועצות במלחמה הקרה, ומאוחר יותר כבסיס חיוני במלחמה בטרור נגד הטאליבן. אלו אינטרסים שאילצו את ארה"ב לתחזק עימה ברית הדוקה ומורכבת, חרף מחלוקות עמוקות בנושאי גרעין וזכויות אדם. כעת נראה שהיא עושה זאת שוב.

מתיחות עדתית

אל שיקול זה מצטרפת המתיחות העדתית הפנימית בין סונים לשיעים, מתח שהחריף מאז החתימה על ההסכם הביטחוני עם סעודיה בספטמבר, התעצם עם פתיחת המערכה מול איראן והגיע לשיא לפני כמה ימים סביב סעודת איפטר. פקיסטן משקיעה מאמצים להצטייר כגורם מאזן בעולם המוסלמי, כזה שיועיד לתווך בין סעודיה לאיראן, כלומר בין העולם הסוני לשיעי. את האיוון הזה היא מנהלת בקפידה, אך תחת מוניר נראה כי המדינה הידקה יחסיה עם וושינגטון ועם הציר הסוני בראשות סעודיה.

המתקפה על איראן הגבירה את הלחץ ברחוב הפקיסטני. עם היוודע דבר מותו של המנהיג העליון עלי חמינאי יצא שהבאז שריף בגינוי פומבי חריף, אך לא היה בכך די כדי לעצור מחאות המוניות שאיחדו שיעים ופונדמנטליסטים סונים, שהאשימו את הממשלה בסיוע ל"כופרים". שיאן היה במתקפה על הקונסוליה האמריקנית בקראצ', שבמהלכה נורו עשרה אזרחים מטווח אפס בידי שוטרים פקיסטנים, דבר שהעצים את הביקורת בקרב הקהילה השיעית. על רקע המתיחות הפנימית התכנסו מוניר והעור למא השיעים לארוחת איפטר לכבוד חג הרמדאן, אך מה שנפתח ברוח של פיוס הפך לשערורייה פוליטית. במקום שיה מפייס פצח מוניר במונולוג מתנשא בן

חיילי הדיוויזיה 82 המוטסת. תגובה מהירה בכל מקום בעולם | צילום: GettyImages

שעשוי להיות מורכב גם מתפיסת האי ח'ארג ולהצריך לחימה מתמשכת לאורך חוף איראני מבוצר ומוכר לכוחות המקומיים.

תרחיש אחר הוא מבצע לתפיסת מאגר האורניום המועשר של איראן, כ-450 ק"ג מועשר ל-60% במתחם תת־קרקעי ליד המתקן הגרעיני בא-ספאהן, שניתן להפכו לחומר בדרגת נשק תוך שבועות. הצלחת מבצע כזה תאפשר לטראמפ להכריז על השגת המטרה המרכזית שהצדיקה את המלחמה מלכתחילה – מניעת נשק גרעיני איראני – ולצאת מהמערכה, תוך השארת סוגיית הורמוז בידי מדינות העולם. מבצע שכזה יצריך ככל הנראה אלפי חיילים, ציוד מכני כבד ומומחים לטיפול בחומר המועשר – מה שגם שהערכה כי לפחות חלק מהחומר נמצא גם במקומות אחרים באיראן.

האיראנים עצמם, שהכחישו עד כה את דבר השיחות, לא נותרו שקטים לנוכח האיום הלא מרומז של הממשל האמריקני.

האדמירל עלי אכבר אחמידיאן, נציג המנהיג העליון במועצת ההגנה, אמר אתמול לתקשורת האיראנית: "שנים רבות ציינו שהאמריקאים ייכנסו לנקודות שקבענו מראש, וליותר משני עשורים התאמנו לקראת הרגע הזה בהתאם לאסטרטגיית לוחמה א-סימטרית. כעת יש לנו מסר אחד בלבד לחיילים האמריקאים: תתקרבו".

כמעט שבועיים, תוך שמירה מכוונת על תשתיות הנפט, רמז עבה לכך שהן הבאות בתור. השתלטות על ח'ארג תנתק את העורק הכלכלי של המשטר ותהפוך אותו לקלף מיקוח לפתיחת המצר.

האי שוכן כ-25 קילומטרים מהחוף האיראני, בטווח ישר של טיילים, ארטילריה וכטב"מים, וכוח אמריקני שיוצב בו יודקק למערך הגנתי רציני ולשרשרת אספקה ארוכה תחת אש מתמדת.

האיראנים: "תתקרבו"

תרחיש נוסף הנשקל הוא פתיחת מצר הורמוז בכוח: תפיסת נקודות שלטון לאורך קו החוף האיראני והאיים האסטרטגיים שמהם יוצאים האיומים על השיט, לצד השמדת סוללות טילים נגד ספינות, מחסני מוקשים וכלי שיט מהירים של משמרות המהפכה. מדובר במבצע

צילום: רויטרס

טראמפ. "יש שינוי משטר"

ד"ר אושרית בירודקר היא מומחית למדיניות החוץ והביטחון של הודו, יועצת לחברות ביטחוניות וחוקרת בכירה במכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון (JISS)